

การศึกษาภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีทหารที่ส่งผลต่อ
รูปแบบการสื่อสารทางการเมือง

A STUDY OF THE BACKGROUND OF THE MILITARY PRIME MINISTERS
AFFECTING PATTERNS OF THE POLITICAL COMMUNICATION

กรกนก นิลดำ
Kornkanok Nindum

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร
E-mail: n_kornkanok@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประวัติภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีทหารที่ส่งผลต่อรูปแบบการสื่อสารทางการเมือง ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีวิจัยเอกสารของภาครัฐและทางวิชาการร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์และสื่อสารการเมือง ผลการศึกษาภูมิหลังของผู้นำทั้ง 5 คน พบว่า จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เติบโตจากครอบครัวชนชั้นสูง ส่วน พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เติบโตจากครอบครัวชนชั้นกลาง ซึ่งผู้นำทั้ง 5 คนมาจากครอบครัวข้าราชการพลเรือนและทหาร และผ่านการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าทั้งหมด ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อบุคลิกลักษณะและการแสดงออกทางการเมืองสื่อสารมาจากเงื่อนไขด้านภูมิหลังเป็นสำคัญ รูปแบบการสื่อสารของผู้นำทั้งหมดสามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ จอมพลถนอม กิตติขจร พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ พูดจาสุภาพ เรียบร้อย ให้เกียรติผู้อื่น ระมัดระวังการพูดและหลีกเลี่ยงการสร้างศัตรู และรูปแบบการสื่อสารอีกลักษณะหนึ่ง คือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีเอกลักษณ์การสื่อสารที่คล้ายกันคือ พูดจาเสียงดังกังวาน ชัดเจนและดู ส่วนกลยุทธ์เนื้อหาสารของผู้นำทั้ง 5 คนเลือกใช้กลยุทธ์สารแบบชัดเจน โดยจอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เลือกการปราศรัยเป็นช่องทางหลักสำคัญในการสื่อสาร พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ใช้แถลงการณ์ในรูปแบบของคลิปวิดีโอเป็นช่องทางหลัก ส่วน พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ไม่ปรากฏความโดดเด่นในการใช้ช่องทางการสื่อสารสู่กลุ่มเป้าหมายทางการเมือง

คำสำคัญ :

ภูมิหลัง นายกรัฐมนตรีทหาร กลยุทธ์สื่อสาร การสื่อสารทางการเมือง

ABSTRACT

This article arisen to study of the background of the military prime ministers by using qualitative research method. Data was collected from governmental and academic documents research together with in-depth interview from Political Science and Political Communication experts. The research revealed that the background of five leaders, Field Marshal Thanom Kittikachorn, Field Marshal Sarit Dhanarajata and General Chavalit Yongchaiyudh were born to the aristocratic families. While General Prem Tinsulanonda and General Prayut Chan-o-cha had grown from a middle class families. All 5 leaders were from civil servant and military families and graduated from Chulachomklao Royal Military Academy. Factors affecting the personality and communication were mainly from background. Communication forms of all leaders could be classified into two types; Field Marshal Thanom Kittikachorn, General Prem Tinsulanonda and General Chavalit Yongchaiyudh were soft-spoken, well-mannered, honored the others, spoke cautiously and avoid making enemies. While Field Marshal Sarit Dhanarajata and General Prayut Chan-o-cha had a similar unique communication forms that were speaking in a loud, clear voice and stern look. About the information content strategies, all 5 leaders chose an explicit content strategy; Field Marshal Thanom Kittikachorn, Field Marshal Sarit Dhanarajata and General Prem Tinsulanonda selected speech as a main channel of communication and General Prayut Chan-o-cha preferred official statement in a form of video clips. Whereas General Chavalit Yongchaiyudh had no remarkable communication channel usage to communicate with target political groups.

Keywords :

Background, Military Prime Minister, Communication strategy and Political Communication

ความสำคัญของปัญหา

องค์กรทหารเป็นหน่วยงานที่มีความเข้มแข็งและเหนือกว่าสถาบันอื่นเนื่องด้วยกองทัพเป็นเครื่องมือของรัฐที่มีภารกิจในการรักษาความสงบเรียบร้อยเพื่อความมั่นคงภายในส่วนรวมจึงได้รับความชอบธรรมในการมีและการใช้อาวุธ กองทัพมีการจัดระบบการศึกษาอบรมบ่มนิสัยและทัศนคติที่สามารถส่งเสริมอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การรับรู้ และมีการหล่อหลอมโลกทัศน์ วิถีชีวิต พฤติกรรมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รวมถึงทหารมีค่านิยมที่ได้รับการถ่ายทอดปลูกฝังให้ยึดถือเป็นอุดมคติของวิชาชีพ จึงได้หล่อหลอมให้กองทัพมีความเป็นเอกภาพและแข็งแกร่ง

สถาบันทหารในสภาพสังคมประชาธิปไตยของไทยตั้งแต่ยุคการเมืองราชการ ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ และยุคปฏิรูปการเมืองปรากฏบทบาทหน้าที่มาอย่างยาวนานนอกเหนือจาก

การรักษาป้องกันประเทศ ยังมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการเมืองเริ่มจากเป็นหนึ่งในสถาบันของการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทย บทบาทของการเป็นผู้คุ้มครองระบอบการเมืองให้พ้นจากภัยคุกคามการขยายระบบคอมมิวนิสต์ หน้าที่การรักษาความสงบเรียบร้อยเมื่อเกิดภาวะวิกฤติในสังคม กองทัพยังมีความเกี่ยวพันมากยิ่งขึ้นเมื่อก้าวมาเป็นผู้ปกครองประเทศ นายกรัฐมนตรีที่มีสถานะเคยเป็นทหารนั้นปรากฏหลายคน แต่นายกรัฐมนตรีทหารที่มีวิถีแห่งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ มีความโดดเด่นในทางการเมือง อีกทั้งมีเอกลักษณ์ทางการสื่อสารที่โดดเด่น คือ จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ และพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งคุณลักษณะทหารที่มีสถานภาพเป็นผู้นำประเทศ นอกจากการบ่มเพาะจากสถาบันกองทัพแล้ว บุคคลที่เป็นนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารมีประวัติดูแลหลังทางสังคม การศึกษา อุดมการณ์ทางวิชาชีพและทางการเมือง ซึ่งจะความสัมพันธ์กับบุคลิกที่จะเป็นผู้นำประเทศ จึงทำให้ทหารมีลักษณะเฉพาะของการสื่อสารแบบทหาร

การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการที่สำคัญและเป็นกลไกสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของผู้นำเพื่อสร้างความเข้าใจในการสื่อสารทางการเมืองให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาถึงภูมิหลังผู้นำประเทศ ซึ่งอาจจะมีความสัมพันธ์กับบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกัน เอกลักษณ์บางอย่างที่ไม่เหมือนกันเหล่านี้ได้บ่มเพาะหล่อหลอมในการสร้างชุดความคิดที่ทำให้นายกรัฐมนตรีทหารมีการสื่อสารที่โดดเด่นตามลักษณะเฉพาะของบุคคล ดังนั้น เหล่าผู้นำจึงให้ความสำคัญในการถ่ายทอดถึงแนวความคิดและนโยบายในการปฏิบัติการกิจเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางการเมืองจนนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ อีกทั้งสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้ผู้นำทหารก้าวเข้ามาแทรกแซงในทางการเมือง และมีความโน้มเอียงอนาคต “ผู้นำกองทัพ” กับ “การเมือง” ยังคงปรากฏบทบาทของทหารในฐานะผู้ปกครองอยู่ต่อไป

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

นายกรัฐมนตรีที่เคยมีสถานภาพเป็นทหารมีประวัติดูแลหลังเป็นอย่างไร และปัจจัยด้านภูมิหลังจะส่งผลต่อรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองเหมือนกันหรือไม่ อย่างไร (การเลือกใช้กลยุทธ์ เนื้อหาสารและช่องทางการสื่อสาร) เพื่อเป้าหมายในทางการเมือง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประวัติดูแลหลังของนายกรัฐมนตรีทหารที่ส่งผลต่อรูปแบบการสื่อสารทางการเมือง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีวิจัยเอกสาร ข้อมูลสิ่งพิมพ์จากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ คำแถลงนโยบาย สุนทรพจน์ คำปราศรัย คำแถลงการณ์ รวมถึงเอกสารทางวิชาการ และวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการเจาะแนบเอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์และสื่อสารการเมือง ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์มี

รายละเอียด ดังนี้ 1) ศ.ดร.สุรชาติ บำรุงสุข อาจารย์ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2) ศ.ดร.สุภางค์ จันทวานิช อาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 3) ศ.ดร.ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ วิทยาลัยนานาชาติปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ 4) ดร.ณัฐพล ใจจริง หัวหน้าสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ส่วนผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารทางการเมืองมี 1) รศ.ดร.เสรี วงษ์มณฑา อาจารย์ประจำ และอาจารย์พิเศษในหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาบริหารธุรกิจ (MBA) วิทยาลัยการจัดการกรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยพะเยา และ 2) ดร.นันทนา นันทโรภาส คณบดีวิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก

สำหรับเครื่องมือในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลทางภูมิหลังและรูปแบบการสื่อสารในยุคทหารมีบทบาททางการเมืองสูง ระหว่างปี พ.ศ. 2500-2516 คือ จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ ระหว่างปี พ.ศ. 2517-2540 คือ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ และยุคปฏิรูปการเมือง ระหว่างปี พ.ศ. 2541-2558 คือ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และอภิปรายผลโดยนำเสนอเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งผลการวิจัยเป็น 2 ตอนดังนี้

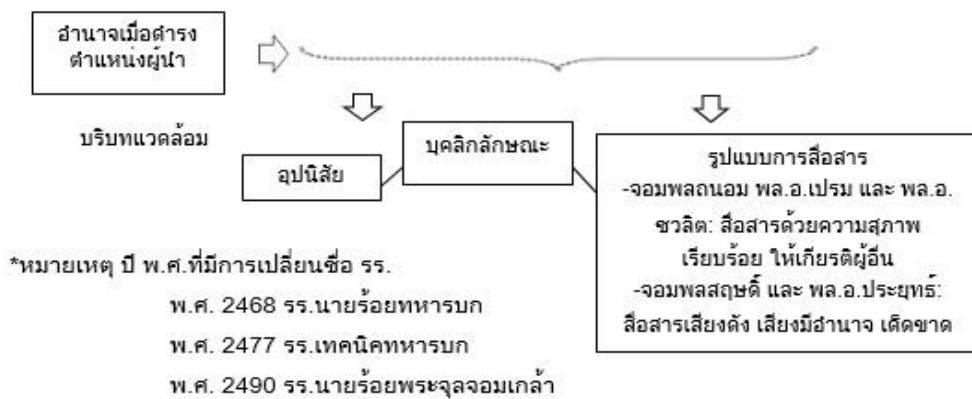
1) ภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีทหาร

สรุปภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร

ประวัติ/ภูมิหลังและการศึกษา ชนชั้นทางสังคมและภูมิหลังครอบครัว

	กรุงเทพ	ต่างจังหวัด	ต่างประเทศ	กลาง	สูง
เกิด	จอมพลสฤษดิ์ พล.อ.ชวลิต	จอมพลถนอม พล.อ.เปรม พล.อ.ประยุทธ์		พล.อ.เปรม พล.อ.ประยุทธ์	จอมพลถนอม จอมพลสฤษดิ์ พล.อ.ชวลิต
การศึกษา ขั้นต้น	พล.อ.ชวลิต	จอมพลถนอม จอมพลสฤษดิ์ พล.อ.เปรม พล.อ.ประยุทธ์		ทหาร	ข้าราชการพลเรือน
การศึกษา ขั้นสูง	จอมพลถนอม จอมพลสฤษดิ์ พล.อ.เปรม พล.อ.ชวลิต พล.อ.ประยุทธ์		พล.อ.เปรม (สหรัฐอเมริกา) พล.อ.ชวลิต (สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น)		จอมพลสฤษดิ์ พล.อ.ชวลิต พล.อ.ประยุทธ์

บริบทแวดล้อม

ภาพที่ 1 สรุปลักษณะของนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร

จากตารางชี้ให้เห็นว่า ภูมิหลังของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ นั้นเกิดที่กรุงเทพฯ และเติบโตจากครอบครัวชนชั้นสูง ส่วนจอมพลถนอม กิตติขจร เกิดที่ จ.ตาก พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เกิดที่ จ.สงขลา และพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เกิดที่ จ.นครราชสีมา โดยจอมพลถนอม กิตติขจร เติบโตจากครอบครัวชนชั้นสูง ขณะที่ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เติบโตจากครอบครัวชนชั้นกลาง

ภูมิหลังด้านการศึกษาขั้นต้นมี พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เรียนในกรุงเทพ ส่วนจอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ศึกษาที่ต่างจังหวัด แลพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้มีโอกาสไปศึกษาเพิ่มเติมที่สหรัฐอเมริกาและ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ได้ไปศึกษาต่อที่สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น เมื่อพิจารณาพบว่า มีเพียงการศึกษาขั้นสูงที่มีจุดร่วมเดียวกันคือ การศึกษาสถาบันเดียวกันที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า แม้ว่าผู้ปกครองทั้ง 5 คนต่างสำเร็จการศึกษาขั้นสูงจากสถาบันเดียวกัน แต่ต่างก็มีเอกลักษณ์บุคลิกลักษณะหรืออุปนิสัย (traits) ของตนเอง ดังนี้ จอมพลถนอม กิตติขจร มีบุคลิกสุภาพ และให้เกียรติผู้อื่น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีบุคลิกเคร่งครัด มีวินัย กล้าหาญ ความเป็นผู้นำ และสง่างาม พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มีบุคลิกนุ่มนวล สุภาพเรียบร้อย พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ บุคลิกสุภาพเรียบร้อย และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีบุคลิกคนเงียบ สุขุม จริงจัง และเด็ดเดี่ยว ดังนั้น สถาบันกองทัพมิใช่เงื่อนไขเดียวที่จะหล่อหลอมและพัฒนาบุคลิกลักษณะมนุษย์ในแบบเดียวกันหรือคล้ายกันได้ แต่ก็

ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า สถาบันการศึกษาโรงเรียนนายร้อย จปร. ได้หล่อหลอมโลกทัศน์หรือสร้างชุดความคิดให้แก่นักเรียนนายร้อยได้เพียงบางส่วนเช่นกัน รวมถึงการใช้อำนาจการสื่อสารการเมืองในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งผู้นำจนปรากฏเป็นวาทกรรม

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์นักวิชาการ สามารถสรุปบุคลิกลักษณะของนายกรัฐมนตรีทหารได้ 2 ลักษณะคือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีบุคลิกที่คล้ายกัน คือ ความห้าวหาญ เด็ดเดี่ยว จริงจัง กล้าตัดสินใจ แต่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีความเด็ดขาด ดุ น่าเกรงขามชัดเจนกว่า ส่วนจอมพลถนอม กิตติขจร พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ มีบุคลิกไปในทิศทางเดียวกัน คือ ความสุภาพ เรียบร้อย และประนีประนอม ซึ่ง พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์จะมีลักษณะดังกล่าวที่ชัดเจนมากกว่า ส่วนรูปแบบการสื่อสารมีดังนี้ จอมพลถนอม กิตติขจร พูดจาสุภาพ เสียงดังฟังชัด และไม่พูดจาเสียตีสื่อผู้อื่น ส่วนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พูดจาเสียงดังเฉียบขาดมีอำนาจ และเด็ดขาด พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ พูดน้อย และระมัดระวังในการสื่อสาร พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ มีพูดจาให้เกียรติผู้อื่น มีมรรยาท และไม่สร้างศัตรู และพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา สื่อสารด้วยความจริงใจ ในบางครั้งมีอารมณ์เข้ามาเจือปน และมิได้มีการวางแผน กล่าวได้ว่า บุคลิกลักษณะและรูปแบบการสื่อสารเป็นผลมาจากปัจจัยภูมิหลังมากกว่าปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา หรือบุคลิกลักษณะของผู้นำแต่ละคนนั้นประกอบด้วยหลายองค์ประกอบหลอมรวมกันภายใต้บริบทที่หลากหลาย ดังนั้น การสื่อสารทางการเมืองของผู้ปกครองนั้นถูกกำกับด้วยหลายเงื่อนไขทั้งสภาพแวดล้อม ประเด็นการสื่อสาร และบุคลิกที่ถูกพัฒนามาจากปัจจัยภูมิหลัง

2) การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีทหาร

ตารางที่ 1 ลำดับกลยุทธ์เนื้อหาสารของนายกรัฐมนตรีทหาร

ลำดับกลยุทธ์สาร	จอมพลถนอม	จอมพลสฤษดิ์	พล.อ.เปรม	พล.อ.ชวลิต	พล.อ.ประยุทธ์
1	สารแบบชัดเจน	สารแบบชัดเจน	สารแบบชัดเจน	สารแบบชัดเจน	สารแบบชัดเจน
2	สารเชิงบวก	กระตุ้นด้วยอารมณ์การยกตัวอย่างประกอบ และการยกเหตุการณ์	สารเชิงบวก	กระตุ้นด้วยอารมณ์สารเชิงบวก	เสนอสารแบบสร้างสรรค์/อารมณ์ขัน
3	การกระตุ้นด้วยอารมณ์	เสนอสารสร้างสรรค์การกระตุ้นด้วยกลุ่มอ้างอิง	กระตุ้นด้วยอารมณ์	เสนอสารอย่างสร้างสรรค์	กระตุ้นด้วยกลุ่มอ้างอิงการยกตัวอย่างประกอบ
4	การยกตัวอย่างประกอบ	สารเชิงบวก	การกระตุ้นด้วยกลุ่มอ้างอิง	-	สารเชิงบวกกระตุ้นด้วยอารมณ์
5	สารโดยนัย	ภาพประกอบ	การยกตัวอย่างประกอบ	-	-

ตารางที่ 2 ภาพรวมกลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารของนายกรัฐมนตรีทหาร

ช่องทางสื่อสาร	จอมพลถนอม	จอมพลสฤษดิ์	พล.อ.เปรม	พล.อ.ชวลิต	พล.อ.ประยุทธ์
แถลงนโยบาย	(4) ชี้แจงแผนนโยบายช่องทางที่เป็นพิธีการ	(1) ชี้แจงแผนนโยบายช่องทางที่เป็นพิธีการ	(3) ชี้แจงแผนนโยบายช่องทางที่เป็นพิธีการ	(1) ชี้แจงแผนนโยบายช่องทางที่เป็นพิธีการ	(1) ชี้แจงแผนนโยบายช่องทางที่เป็นพิธีการ
สุนทรพจน์	(30) ช่องทางการสาธยายและกระชับความสัมพันธ์กับอารยประเทศ	(7) พิธีทางการมีความสำคัญและลักษณะจริงจัง ประเด็นการเมืองการปกครอง	(19) การเผยแพร่ข่าวสารในพิธีทางการสำคัญความสัมพันธ์กับนานาชาติ	(1) การสื่อสารที่เป็นทางการทางในกลาวัตรเสรีกลุ่มเป้าหมาย	(64) สื่อสารเพื่อต้องการให้ประชาชนได้ร่วมกิจกรรมภาครัฐได้จัดเตรียมไว้
คำปราศรัย	(674) ช่องทางหลักในเผยแพร่ข่าวสารความสำคัญของแผนโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลความยืดหยุ่น	(247) สื่อสารในหลากหลายโอกาสช่องทางที่ไม่เป็นพิธีการมากนัก มีความยืดหยุ่น	(178) ช่องทางหลักในเผยแพร่ข่าวสารความสำคัญของการโครงการต่าง ๆ มีความยืดหยุ่น	(1) ช่องทางที่ยืดหยุ่นด้วยภาษาไม่เป็นทางการเพื่อการชี้แจงและแจ้งให้ทราบถึงการปฏิบัติหน้าที่	(4) ช่องทางที่โด่ดปะประชาชนในวันสำคัญต่าง ๆ ของไทย
คำแถลงการณ์	(4) ช่องทางการสื่อสารเฉพาะด้านของงบประมาณรายจ่ายประจำปีเท่านั้น	(18) การเงินความมั่นคงของชาติความสัมพันธ์กับนานาชาติประเทศ	-	-	(91 คลิปวิดีโอ) ช่องทางสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลปรากฏในรูปแบบของวิดีโอ

*หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บเป็นจำนวนแหล่งเอกสารทั้งหมด

จอมพลถนอม กิตติขจร เลือกกลยุทธ์สารแบบชัดเจนมากที่สุด ช่องทางการสื่อสารปรากฏการแถลงนโยบายทั้ง 4 ครั้งเป็นการชี้แจงแผนแนวนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศให้รัฐสภาและประชาชนรับทราบ และสร้างความเข้าใจร่วมกัน จึงเป็นช่องทางที่เป็นพิธีการ และมีลักษณะแบบเดียวกันนี้กับผู้นำทั้ง 4 คน การกล่าวสุนทรพจน์เป็นช่องทางการสื่อสารในการสาธยายและกระชับสัมพันธ์กับอารยประเทศ เพื่อประโยชน์ในทางการเมืองด้วยภาษาที่จริงใจและเป็นพิธีการ การกล่าวปราศรัยเป็นช่องทางหลักในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายด้วยการสื่อสารที่ไม่เป็นพิธีการ และการแถลงการณ์ เป็นการสื่อสารด้านการเงินจึงมีความจริงจังและมีความชัดเจนในสาร ขณะที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เลือกยุทธวิธีการสื่อสารแบบชัดเจนน้อยที่สุด ส่วนช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ การแถลงนโยบาย การกล่าวสุนทรพจน์ในพิธีทางการ มีความสำคัญและจริงจังในประเด็นทางการเมือง เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีความมั่นใจและให้ความยินดียอมรับ การปราศรัยเป็นช่องทางหลักในการสื่อสารทั้งกิจกรรมและวันสำคัญ ไม่เป็นพิธีการ มีความยืดหยุ่น สามารถเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ สู่สาธารณชนได้ง่าย และแถลงการณ์ เป็นช่องทางการสื่อสารมิติการเงิน ความมั่นคงของชาติ ความสัมพันธ์กับอารยประเทศ

พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ แถลงนโยบายทั้งสามวาระเพียง 2 กลยุทธ์คือ สารแบบชัดเจนและกระตุ้นด้วยอารมณ์ ทั้งปี พ.ศ. 2523 และ 2526 ส่วน 2529 พบเพียงกลยุทธ์สารแบบชัดเจนของนโยบายทั้ง 6 ด้าน การกล่าวสุนทรพจน์เลือกใช้สารเชิงบวกมากที่สุด ส่วนการปราศรัยเลือกใช้กลยุทธ์สารแบบชัดเจนมากที่สุด และช่องทางการสื่อสาร พบว่า การแถลงนโยบาย การกล่าวสุนทรพจน์เป็น

ช่องทางการเผยแพร่ข่าวสารในพิธีทางการสำคัญ ด้านความสัมพันธ์กับนานาชาติ และการกล่าวปราศรัยถือเป็นเครื่องมือหลักในเผยแพร่ข่าวสารความสำคัญของแผนโครงการต่าง ๆ ของรัฐ ส่วนการแถลงการณ์นั้นไม่ปรากฏ ส่วนการสื่อสารทางการเมืองของ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ พบว่า กลยุทธ์สารที่เลือกใช้มากที่สุดคือ สารแบบชัดเจนจากทั้ง 3 ช่องทางการสื่อสาร ส่วนช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ คำแถลงนโยบาย การกล่าวสุนทรพจน์เป็นช่องทางการสื่อสารที่เป็นทางการในกล่าวสรรเสริญ กลุ่มเป้าหมาย และการปราศรัยเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีลักษณะยืดหยุ่น ด้วยภาษาที่ไม่เป็นทางการ เพื่อการชี้แจงและแจ้งให้ทราบถึงการปฏิบัติหน้าที่ที่ผ่านมา และสามารถเน้นย้ำในสาระของสารได้

รูปแบบการสื่อสารของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา พบช่องทางการแถลงนโยบายเป็นเครื่องมือการเผยแพร่วิสัยทัศน์ต่อในรัฐสภาด้วยกลยุทธ์แบบชัดเจน ส่วนสุนทรพจน์เป็นช่องทางการสื่อสารเพื่อต้องการให้ประชาชนได้ร่วมกิจกรรมของภาครัฐ การเลือกใช้สารแบบกระตั้นด้วยอารมณ์ร่วมกับเสนอสารแบบสร้างสรรค์ กลยุทธ์สารแบบชัดเจน ส่วนการปราศรัยไม่ปรากฏในปีแรก แต่ปีถัดมาเป็นช่องทางที่ได้พบปะประชาชนในวันสำคัญต่าง ๆ พบกลยุทธ์สารชัดเจนที่กล่าวถึงวันสำคัญของไทย และแถลงการณ์ถือเป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลซึ่งปรากฏในรูปแบบของคลิปวิดีโอ

อภิปรายผล

ปัจจัยด้านภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีทหารที่ส่งผลต่อรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองการศึกษาพบว่า แนวคิดลักษณะและปัจจัยในองค์กรทหารของ Janowitz Morris (อ้างใน สมควรสาคร, 2554) มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ผลจากการวิจัยมีความสอดคล้องเพียงบางส่วน เพราะแนวคิดดังกล่าวได้อธิบายภูมิหลังทางสังคมของทหารในประเทศกำลังพัฒนาจะมาจากครอบครัวชนชั้นกลางระดับล่างและมาจากชนบท ทว่าผลจากการศึกษา พบว่า ผู้นำทั้ง 5 คนเกิดและเติบโตมาจากครอบครัวข้าราชการทหารชนชั้นกลางและชนชั้นสูง ส่วนเงื่อนไขด้านสถาบันการศึกษาค้นพบว่า นายกรัฐมนตรีทหารทั้ง 5 คนผ่านการศึกษาและฝึกอบรมจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (จปร.) ทั้งหมด เมื่อนำทฤษฎีของ Morris มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์พบว่ามีความสอดคล้อง คือ การศึกษาของทหารมีอิทธิพลในการปลูกฝังให้ทหารในประเทศกำลังพัฒนามีทัศนคติความเป็นสมัยใหม่ มีความตื่นตัวในการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย จึงทำให้ทหารสนใจการเมืองและการเปลี่ยนแปลงของสังคม ส่งผลให้ผู้บังคับทั้ง 5 คนได้รับอุดมการณ์และความรู้แนวคิดจากประเทศที่พัฒนาแล้ว จึงมีส่วนผลักดันให้การเมืองภายใต้บริบทสังคมไทยเจริญพัฒนาทัดเทียมกับโลกตะวันตก สะท้อนจากภารกิจ ปรัชญาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และหลักสูตรของตามแนวทางของโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกา (www.crma.ac.th, 9 มีนาคม 2559)

ผลการศึกษาปรากฏความสอดคล้องเพียงบางประเด็นจากการวิจัยของ Lillian H. Chaney and Catherine G. Green (2004) ศึกษาเรื่อง Difference in Verbal and Nonverbal Communication Styles of Military and Nonmilitary Personnel: A Comparison of Two Populations เพราะการวิจัยนี้ค้นพบว่า บุคคลทั่วไปมีการแสดงออกทั้งแบบวัจนภาษา ได้แก่ การขัดจังหวะขณะสื่อสาร การยกย่องในระหว่างการสนทนา เปิดเผยความรู้สึก และอวัจนภาษา ได้แก่ การ

แสดงอารมณ์ที่ชัดเจน และมีความมั่นใจในการพบปะมากกว่าทหาร ขณะที่ทหารมีความตรงต่อเวลา และอดทนมากกว่า แต่ก็ไม่พบความแตกต่างกันมากนัก

ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบจากการศึกษานี้นำไปสู่ข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางในการสื่อสารทางการเมือง ดังนี้ 1) การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษานายกรัฐมนตรีทหารเพียงบางส่วน เพื่อให้ได้ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ที่น่าเชื่อถือและมีประสิทธิภาพในการสร้างการสื่อสารทางการเมืองและวิชาชีพ ด้านสื่อสารมวลชนจึงควรศึกษานายกรัฐมนตรีทหารทั้งหมดเพื่อวิเคราะห์เทียบเคียงรูปแบบการสื่อสารทางการเมือง ผลวิจัยที่จะปรากฏสามารถสร้างประโยชน์แก่ผู้ปกครองประเทศในทางการสื่อสารให้ครอบคลุมและสัมฤทธิ์ผล 2) ผลจากการศึกษาชี้ให้เห็นว่า นายกรัฐมนตรีทหารเลือกช่องทางการสื่อสารโดยการพบปะประชาชนเป็นช่องทางหลักในการสื่อสารกับสาธารณชน เพราะเป็นช่องทางที่มีความสำคัญและมีประโยชน์ยิ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในทางการเมือง แต่ปัจจุบันนี้ เทคโนโลยีทางการสื่อสารได้เจริญก้าวหน้าทั้งสื่อมวลชนและสื่อใหม่ ดังนั้น ผู้ปกครองรัฐควรรักษารูปแบบช่องทางการสื่อสารลักษณะเดิมร่วมกับขยายขอบเขตการสื่อสารผ่านสื่อใหม่เพื่อเพิ่มระดับความเข้มข้นในการรับรู้ข่าวสารของพลเมือง

บรรณานุกรม

- กนลา สุขพานิช. (2527). **การเมืองในกลุ่มประเทศเผด็จการทหาร เอกสารการสอนชุดวิชาการแบบการเมืองเปรียบเทียบ สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- คำแถลงนโยบายนายกรัฐมนตรี. (2558). **คำแถลงนโยบายนายกรัฐมนตรี**. ระบบออนไลน์: www.librarymb.parliament.go.th/library/, 20 กุมภาพันธ์ 2558.
- ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. (2552). **การเมืองระบบพหุชนูปถัมภ์แบบเผด็จการ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (จปร.). (2559). **ภารกิจและปรัชญา**. ระบบออนไลน์: www.crma.ac.th/, 9 มีนาคม 2559.
- สมควร สาคร. (2554). **บทบาททางการเมืองและกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของทหารในภาวะวิกฤตทางการเมืองไทย: กรณีศึกษาระหว่างวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ถึงวันที่ 13 เมษายน พ.ศ. 2552**. ดุษฎีนิพนธ์, มหาวิทยาลัยเกริก, วิทยาลัยสื่อสารการเมือง.
- Chaney, Lillian H., & Green, Catherine G. (2004). **Difference in verbal and nonverbal communication styles of military and nonmilitary personnel: A comparison of two populations**. Allied Academies International Conference, Retrieved December 12, 2014, Retrieved from <http://www.alliedacademies.org/public/proceedings/proceedings15/paoccc-9-2-maui04.pdf>
- Ferguson, S. D. (1999). **Communication Planning**. California: Thousand Oaks.

Janowitz, Morris. (1987). **Military Institutions and Coercion in the Developing Nations**. Chicago: University of Chicago Press.

McNair, Brain. (2011). **An Introduction to Political Communication**. 5th ed. New York: Routledge.

Nordinger, Eric A. (1977). **Soldiers in Politics: Military Coups and Government**. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.